

[bez názvu]

Jan Kozlík

◆ bytový seminář, česky, vznik: 30. 1. 1989

◆ private seminar, Czech, origin: 30. 1. 1989

[bez názvu] [1989]

[strojový, neredigovaný přepis – model Gemini 3 (flash/pro) – únor 2026]

--- (1989-01-30 Jan Kozlík (2)_Kaz a_cleaned.flac) ---

Jiný hlas: ...dokázat, doložit a tím to končí. Kdežto ty jsi dokazoval mnohé zajímavé, ale tohle v tom nevidím jako dokázané.

No tak teď logicky ti to snad, já nevím, co ti na tom vadí, když ti to vysvětluju. Filosof miluje moudrost, miluje celek, vztahuje se k celku a spravedlivá obec je pojata jako celek. Nikdo jiný se k tomu celku nemůže vztáhnout než filosof. A filosof je právě povolán se o tento celek starat. To znamená, je povolán, to znamená co?

Je donucen. Tam je lepší slovo. Tam prostě nemůže ne...

Ale ne, on je oprávněn, on jediný má vztah k tomu celku.

To, že má vztah k celku, to přeci z toho nemůžeš žádnou metodou vysoudit, že tedy vládnout chce. Ale tam není ten moment, jakože by nechtěl a pak by chtěl na základě něčeho.

Jak to, vždyť se to tam právě řeší.

To je asi myšleno tak, celou dobu se tam řeší, že nechce, vztahuje se, nechce.

A tam se to právě nikde neřeší, že by filosof nechtěl vládnout. O čem to mluvíš tedy? Tak jak to, že se o tom nemluví? Nebo chceš říct, že to tam není? Já jsem ti ještě uváděl místo, kde se hovoří o nějakém nucení někoho, nehovoří se o filosofech, ale hovoří se o těch, kteří mají nebo nemají *paideia*.

Hele, dobře. To nejsou filosofové podle tebe? Navíc...

Moment, jsou to filosofové.

No tam se o filosofech nehovoří.

Co to znamená nehovoří?

No tam se vůbec hovoří obecně, že se o nich nehovoří. To znamená, že ten, kdo je vyveden a vidí skutečnost, je prostě mimo tu sféru a filosofie je něco, co se toho vůbec netýká. Filosof je ten podle tebe, kdo byl vždycky venku? Nebo co? Jak venku?

První důkaz jsi nepodal, to jest, že když se tam neříká, že jsou to filosofové, tak to podle tebe znamená, že to nejsou filosofové. Přitom já nevidím žádný důvod, proč neříct: právě toto tady popisuje, to, co je vlastně filosof, totiž ten, kdo...

To právě že ne, Honzo. Podívej se úplně na začátek ještě *druhé knihy*.

Tak v tom případě je to s tím ještě horší. To v tom případě je to ten, co vždycky byl venku. Vždycky viděl věci tak, jak jsou. Nikdy nebyl v jeskyni nebo prostě neřeší se, jak se z té jeskyně dostal, pokud v ní někdy byl.

Ale to zavádíš úplně někam jinam, tohleto. Držme se věci. Děláš to strašně jednoduše. Držme se věci. Podívej se, že dobře, že to přinucení se netýká filosofů, nýbrž jenom těch, kteří prodělali ten obrat. Já se ptám, filosofů se to netýká? Odpověz ano, ne a půjdeme dál, budeme pokračovat.

Honzo, ta odpověď, já ti nemůžu dát ano, ne. Já ti musím říct tu souvislost. Já ti musím říct to, že se zde hovoří o dvojím nucení. Stejně tak jako se hovoří o jistém nucení filosofů, a to jsme vysvětlovali právě na základě toho, že to je nucení v rámci přirozenosti filosofa vládnout v obci.

Tady je jiné nucení. Počkej, jiné nucení je to, když se hovoří o tom, jak bysme to v té obci měli udělat, hovoří se hypoteticky, aby jsme v podstatě ty vládce dostali, tak bysme je museli v podstatě vyhnat nahoru a pak zase aby sestoupili dolů. To znamená, museli bysme udělat to, aby ti lidé... protože tam se celou dobu hovoří o tom, jaký je rozdíl mezi těmi, kteří mají mínění a kteří mají vědění. A ten rozdíl je demonstrován právě na tom, že ti jedni prostě tu *paideia* nemají, že nemají to umění se prostě otočit a jít výš.

A pak se o těchto lidech řekne, o těch, kteří nejsou schopni, aby měli to umění, prostě aby vůbec vyšli, a o těch, kteří jsou schopni, aby vyšli, tak se o nich řekne: ale ani jeden, ani druhý nemůže vládnout.

Protože ten jeden, ten v podstatě nemá vůbec vědění, a ten druhý, ten nám zůstává jenom nahoře. No, proto by musel sestoupit dolů, aby vůbec mohl vládnout. Ale tady se nehovoří o filosofovi, tady se

odlišuje jeden, který je takový, a druhý, který je onaký.

Dobře, takže filosof nemá *epistémé*?

To nechci říct. Já chci říct jednu věc, že o filosofovi se pak řekne to, že ten v podstatě tohle dvojí nucení vůbec nepotřebuje. Filosof je jiným způsobem donucen k tomu vládnout. A ten filosof je právě donucen díky své přirozenosti.

Tak je donucen, nebo ne? Vždyť ty rozlišuješ, ty chceš říct, že je dvojí donucení. Donucen svou přirozeností, to je dobré, to je nesmysl. Tak při tom prvním donucení, když jde nahoru, má tedy *techné* a *paideia*?

Teď pozor, teď se domluvme, o kom je řeč. Protože samozřejmě, že tradičně se ztotožňuje ten, kdo má *epistémé*, to znamená vědění, kdo je nahoře mimo jeskyni, se ztotožňuje s filosofem.

Ano, to se dělá právě.

Ano. A teďka Aleš chce postavit svou argumentaci na tom, že se to filosofů netýká.

Počkej, co se jich netýká? Nejsou to ti, kteří jsou vyvedeni, kteří mají... nebo prostě nejsou to ti, kteří mají *epistémé*?

Jak to, filosof má *epistémé*.

Tak ho mají. Tak jak se v tomto příměru tedy dostali nahoru, pokud se vůbec nenarodili nahoře?

Samozřejmě, že filosof má *paideia*, aby mohl vystoupit nahoru. Ale filosof má ještě něco víc než jenom *paideia*. Filosofie není *paideia*, není umění vystoupit nahoru. Teď to dáme dohromady. Filosofové, kromě jiných lidí, jsou v té skupině těch, kteří byli nějakým způsobem vyvedeni z jeskyně, kde měli jenom zdání skutečnosti. Jsou vyvedeni nahoru, a když si zvyknou, tak vidí věci, jak jsou, a mají vědění.

Teď podle toho mýtu Platónova je potřebí je zase násilím stáhnout dolů. A otázka zní: koho? Jestli se to týká i filosofů, nebo jestli se to týká všech, nebo jen těch, kteří jsou nahoře, kteří nejsou filosofové. A proč? Otázka první: proč je tahat dolů? Tahat dolů je potřeba jenom proto, že oni pochopitelně všichni, co se dostali nahoru a zírají na pravdu, nemají žádnou touhu se dostat zpátky dolů. Tak pak je přirozené, že je tam musíme táhnout, nutit.

Co je tam může táhnout? Ptám se já. Oni sami tam nechtějí. Co je tam může táhnout? Jedině obec.

Jedině obec může říct: jste povinni se vrátit mezi lidi do jeskyně, mezi lidi, kteří mají pouhé mínění, a tam tedy spravovat obec mezi těmi, co mají jen to pouhé mínění.

Proč by k tomu obec nutila někoho, kdo je nepoužitelný?

Moment, ještě chci dokončit. Teď ty chceš říct, že toto druhé přinucení, které dělá obec, se netýká...

A to první dělá kdo tedy? Kdo dělá to první přinucení být tahán nahoru?

To se taky neříká.

No já se tě ptám, ale když to takto vysvětluješ, tak se ptám právě.

Já popisuji ten mýtus a v tom je ta otázka: kdo jiný je může přitáhnout dolů, když přirozeně zpátky nechtějí?

A proč nechtějí přirozeně zpátky?

Snad chce někdo se odvrátit od vědění a vrátit se k *doxa*?

A nemůže být součástí toho poznání tam nahoře to, že je nutné sestoupit dolů?

To tam právě není. Proto je tam ten cizí element, že jsou přinuceni. Musíš to číst zvláštním způsobem, musíš si to tam dodat. Kdyby tam byl, tak jsou to ty vnitřní důvody, které je vedou dolů, ale tady je to vnější přinucení.

Jiný hlas: jo, tady to máš třeba, tady to začíná, od strany 107, totálně vnější princip, v co se filosofování proměňuje. Tady jsou poznámky k tomu, a to se v tom všechno zrcadlí.

Jiný hlas: A zkus teď ty dva pohyby propojit, prostě ty dva pohyby propojit, to tam řekni.

Jiný hlas: No moment ještě, abych to dokončil, abych to zkusil vyjasnit, a on to zase vypustí jak chobotnice inkoust. Honzo, ty neposloucháš, co ti říkám. Dobře, tak teď jsou přinuceni, najdi text. Chceš v tom textu říct, že se rádi vrací?

Jiný hlas: Honzo, já se tě ptám celou dobu, že je potřeba číst v kontextu. Pokud vytáhnu věty, tak můžu

vytahovat, jaké chci. Proto to vysvětluju v kontextu celém.

Jiný hlas: Tak prosím tě, v kontextu mi vysvětlí tohle. A chceš říci, že toto druhé přinucení se na filosofy nevztahuje? Neboť ti, jakmile zaslechnou – to je v tom právě celý ten mýtus o jeskyni uhozený – jakmile zaslechnou, že dole všichni, kteří mají pouhé zdání, se nějakým způsobem domáklí, že nahoře je vědění, tak volají, zvolili si spravedlivou ústavu v té jeskyni, a teď volají nahoru, že prostě podle té ústavy ten, kdo tam nahoře zírá, nic ho nenutí chodit dolů, protože to by bylo proti přirozenosti, má vládnout. Ale ten filosof podle tebe, aby si dokázal, že tedy není pravda to, co se obecně říká, ten filosof z vnitřních důvodů jde dolů.

Jiný hlas: Honzo, prosím tě, hned úplně na začátku si musíš uvědomit, ty si tomu prostě dáš nějaký svůj výklad, jak by to asi mohlo vypadat, když by ta obec odhlasovala a tak dále. To tady vůbec v té *Ústavě* není řešeno. Proto ti neustále opakuju tu věc, o co tady jde konkrétně v příoměru s jeskyní. V příoměru s jeskyní jde o to ukázat, jaký je rozdíl mezi tím člověkem, který má to vzdělání, tedy tu *paideia*, a který ji nemá. A pak se řekne na to, zda ten člověk, který *paideia* má a který ji nemá, jestli některý z nich může vládnout. A řekne se, ani jeden vládnout nemůže. Jeden nemá vzdělání a druhý je jenom na vrcholu a nechce dolů.

Moment, tady se hovoří o těch, kteří mají *paideia* a kteří nemají, zatím se nehovoří o filosofech. To je v *Ústavě* řečeno takto, nehovoří se o filosofech zatím. A pak se ještě navíc řekne protivníkem: No jo, ale kdybychom je nutili dolů, tak to bychom asi chtěli po nich něco špatného, ne? Vždyť by bylo lepší, kdyby oni žili lepším životem nahoře. On říká: Ale ty zapomínáš na jednu důležitou věc, že pokud nám půjde o spravedlivou obec, tak nám jde o celek a ne o štěstí jenom někoho. Tam jde o prospěch celé obce. A prospěch celé obce, jak už víme z toho, co bylo řečeno dávno předtím, je úplně něco jiného než prospěch jednotlivců.

To znamená, na jednu stranu toto je volný výklad, který je i v různých interpretacích na místě, že Platon oproti tomu, jak se dřív filosof chápal, chtěl právě toho filosofa ukázat jako někoho, kdo má i tu praktickou stránku, že v podstatě kritizuje pojetí filosofů, kteří by se tou praktickou stránkou nezabývali. A proto právě tady po těch filosofech chce, aby vládli také. Filosof musí být také něco víc ještě než jenom ten, kdo se vznáší, jak se říkalo dříve anebo říká se i dnes, vznáší po oblacích.

Ale tady v textu je doloženo právě tím, když se říká, že každý bude k vládě přistupovat jako k nezbytnosti. A co to je ta nezbytnost? To je to, co jsem se celou dobu snažil předtím ukázat, co je přirozeností filosofa a na čem je založena spravedlivá obec. Tak v té spravedlivé obci je pak pro filosofa nezbytností vládnout. To je právě výsledek celého toho snažení, že filosof není donucen obcí, u té obce není žádné nucení toho filosofa, aby musel vládnout. To je v jeho přirozenosti, aby vládl.

Ale něco jiného je, když tady je normální obec nespravedlivá, tak se ukazuje, jak ten filosof na tom je v té normální obci. Ale něco jiného je, že se chtělo ukázat, co se chápe pod spravedlivou obcí a jaké to propojení té spravedlivé obce a toho filosofa je, přes co je dáno, proč ten Sokrates říká, že tam má vládnout ten filosof. Ta spravedlivá obec a ten filosof, tam nějaké nutné, nezbytné spojení mezi nimi je. Jinak by to neřekl.

A proto jsem se snažil ukázat, že ta odpověď Sokratova nebyla ničím výjimečným, protože už předtím se v podstatě ukázalo, že jedině moudrá složka nebo rozumová složka duše, tak jako filosof v té obci, kteří reprezentují totéž, mají jediní vztah k celku a jediní mohou ten celek dál spravovat. Nikdo jiný ten vztah k tomu celku nemá. Protože ať přistoupí k tomu celku kdokoli jiný, tak ten vztah k němu nemá, tak tu obec spravedlivou nemohl udržovat. Stejně tak jako spravedlivý člověk je potom jedině ten, který se spravedlivým udrží právě skrze svou moudrost. Spravedlivého člověka neudělá nějaká statečnost, ale právě ta moudrost, která zajistí harmonii a integritu toho člověka.

Hejdánek: Nemůžu si pomoci, tohle mě prostě neuspokojuje, tento výklad. Chápu ten výklad...

Jiný hlas: Ještě ti řeknu druhou námitku. Není problém vyvrátit ty námitky, že by měla vládnout obec.

Najdu jiná místa, kde se ukazuje, že obec považuje filosofa za neškodného a tak dále. Čím je prezentována obec? Kdo by to měl být, že by toho filosofa měl tahat dolů? A proč zrovna filosofa? Proč

by se obec rozhodla tahat filosofa dolů, aby jí vládl? To jsou ty důvody.

Hejdánek: To je podle mého soudu právě to nejdůležitější na tomto příoměru. Filosof je ten, kdo by prostě ze své přirozenosti – vynechme tohle slovo – prostě nikdo se nechce vrátit z poznání do zdání. To jest, chce pobývat nahoře a zírat na skutečnost a pravdu, to jde dohromady. A teď pozor. Proč by šel dolů? Jak je tam ta krásná námitka, aby se vlastně měl hůř? A ta je vyvrácena tím, že on půjde, protože větší dobro je zůstat nahoře, ale pozor, to je vyvráceno tím, že ještě větší dobro je se vrátit dolů kvůli obci.

Jiný hlas: V jakém argumentu je to řečeno? To tam není.

Jiný hlas: Hele, moment...

Hejdánek: On to říká na jiném místě také, hovoří o tom v *Sedmém listu*, ne? Proč jsi vybral jenom takovéhle úryvky? A to, co jsem, abych to dopověděl, prosím tě, promiň, je to ta obec, která filosofa dolů do té jeskyně táhne. A máš pravdu v tom, že on není přinucen, protože on sám rozpozná, že jakkoli bylo lépe být nahoře než dole, nyní je lépe být dole, protože si to přeje obec a je to dobro větší, protože to je zájem obce. A jelikož obec stojí nad jedincem, od samého počátku, je samozřejmě dobro obce větším dobrem i pro mě.

Jiný hlas: Honzo, kdyby tě nikdo do té jeskyně nedostal. Kde bereš, když nepojmeš obec jako celek, kde bereš, že masa je víc než jeden? Jako argumentaci.

Jiný hlas: Ale tu obec musíš nějak pojmut. Pokud ji nepojmeš jako celek, tak ten filosof na té obci nemá ten zájem. To je právě to. Rozumíš, ty k tomu nakonec sám musíš dojít, že to nucení toho filosofa, nucení, je dáno jeho přirozeností, a ne obcí.

Jiný hlas: No, i tam se hovoří o přirozenosti.

Jiný hlas: Tam se hovoří v podstatě o přirozenosti. To slovo tě zavádí. Samozřejmě. Já bych se bránil, ale je to v podstatě to, že v té obci se jako v celku může stát jediným přirozeným.

Takže jedině filosof, kterej pozná, že je třeba se vztahovat k tomu celku a začne se k němu vztahovat, tak je filosof. Ty ostatní, který tam zůstanou a zírají na to, tak vlastně *de facto* filosofové nejsou. Podívej se, právě s tímhle, s tím sestoupením toho filosofa, tady s těmahle věcmi, když budeme říkat, co ho filosofa donutí sestoupit dolů, že největším dobrem je na jednu stranu pro toho filosofa to poznání nahoře a pak najednou začneme říkat, že pro filosofa je poznání něco jiného. No to přece bychom měnili neustále pojetí filosofa.

Jiný hlas: A důležité to, co jsi říkal předtím, že se tam vlastně o tom dvojím donucení u filosofa nehovoří.

Jiný hlas: Ano, z toho vyplývá, že ti, co zírají nahoře, tak ještě nejsou...

Jiný hlas: Nejsou filosofové, samozřejmě. Právě proto, jak jsem říkal, že jsou interpreti, kteří ukazují, že Platón chtěl filosofa povýšit právě v tom, že ten filosof je i ten, kdo jedná. Samozřejmě, že bez toho se ztrácí. On musí mít to vědění, ale to vědění je právě... Na začátku druhé knihy, kdy se v podstatě... Honzo, dovolíš, já ti to tady založím, já to jenom založím.

Na začátku druhé knihy, což ono to může někoho překvapit, ale ono to dost uniká pozornosti, se právě ptá Sokrata: „Řekni mi, zdalipak jest podle tvého mínění nějaké takové dobro, které bychom si přáli mít jen pro ně samo? Pak dobro i s jeho účinky a pak jen ty účinky?“ A ten mu odpoví: „Já myslím, děl jsem, že k tomu nejkrásnějšímu, ve kterém se musí libovati každý, kdo chce býti blažen, jest to tehdy, když si zvolí to dobro samo i jeho účinky.“ To je v podstatě obdoba s tou spravedlností. V podstatě ten filosof má nejenom to dobro, ale i ty účinky právě. To je to sestoupení dolů na základě nahlédnutí toho celku. A to je hned na začátku druhé knihy a oni to nikdo neberou. Oni řeknou: „No jo, ale lidi tvrděj, že nejlepší, co v podstatě je, to jsou jenom ty účinky na tom dobru. To, že je dobré.“ A tam on se v tom vymezí, teď oni uvažují a tak dále. Ale tady už vidíte, že tuhle pozici drží na začátku, která se tady potom začne objevovat zase v těchto cyklech. Takže to, že ten filosof potom má prostě nejenom vztah k celku, ale že filosof je ten, kterej vládne taky, je vládce v té spravedlnosti, je už dán u Platóna hned v počátcích. Že to není vyvrcholení až někde o kus dál. A pak ještě i kousíček předtím, ty místa tady mám vypsána, prostě kde už hovoří o tom, co ta moudrá část té obce znamená, že ta jediná se vztahuje k celku a taky jediná tedy může vládnout.

Jiný hlas: Já teda přečtu tady ten oddíl, o kterej asi jde. To jsou teda: „Naším úkolem,“ to se myslí zákonodárců v obci, „je násilím přivést lidi nejlepších přirozeností k té nauce, kterou jsme předtím nazvali největší, aby totiž uviděli dobro a vystoupili po oné cestě vzhůru, a když by tam vystoupili a dostatek jej uviděli, nedovolovati jim to, co se nyní dovoluje.“ Otázka: „Co to?“ „Aby tam zůstávali a zdráhali se sestupovati nazpět k oněm vězňům a neměli podílu v trudech a počtách oněch obvyklých, ať jsou nicotnější nebo vážnější. Pak to bude od nás nespravedlivé, když učiníme, aby vedli horší život, ač by jim bylo možno vésti lepší?“ Je otázka. A na to je odpověď: „Zapomněl jsi zase, příteli, že zákon nepečuje o to, aby,“ nebo zákonodárce nepečuje o to, „aby jedna třída v obci měla se obzvláště lépe, nýbrž usiluje o to, aby tento stav nastal v celé obci. Proto sjednocuje občany přemlouváním i nucením, působí, aby si vespolek udíleli z toho, co prospěšného by jednotlivci dovedli pro celek dělati, a sám dělá v obci takové muže, nikoli aby dopouštěl každému oddávati se osobním zájmům, nýbrž aby jich sám užíval jakožto pouta mezi občanstvem.“ Odpověď: „Pravda, ano, na to jsem zapomněl.“ „Nuže hleď, Glaukone, že ani neublížíme našim filosofům,“ to jsou ti nahoře, „nýbrž budeme k nim mluviti spravedlivě, když je budeme nutiti, aby pečovali o ostatní a střežili jich.“ Tak to je ten kámen úrazu.

Jiný hlas: Tady se mluví o moudrých jako filosofech teda.

Jiný hlas: Honzo, myslí samozřejmě filosofy. Mají od přírody jenom nejlepší přirozenost. Ty je potřeba vyhmátnout, vybrat a u nich je potřeba udělat to první přinucení, jež se sice řecky řekne *paideia*, to je od hoch, ale latinsky *educatio* jako vyvedení přímo z jeskyně a potom jim nedovolit, co by rádi dělali, že by tam rádi zůstali. Filosofy je potřeba přinutit. Ale co je tady ta argumentace, ta spočívá v tom, že ten, kterej by tam rád zůstal, ať filosof nebo nefilosof, prostě ten, kdo má vědění, je přemluven tím, že se mu ukáže, že ještě větší dobro než bejt nahoře je působit pro dobro celku, jak jsem četl. Takhle přemluvíme my, zákonodárci, přemluvíme ty filosofy a nebudeme k nim nespravedliví, protože nebudeme chtít, aby se vzdali lepšího dobra bejt nahoře a sestoupili, to znamená do horšího, nýbrž jim vysvětlíme, že to sestoupení je pro celek, a tudíž je to ještě větší dobro než zůstat nahoře. Ale teď jde o to, kdo dělá to přinucení? My zákonodárci. Dobře, tak já jsem se domníval, že tam je my obec, tak je tam my zákonodárci, tak v tom může být teďka ten spor. Ale po mém soudu zůstává velmi důležité, že co je dobro pro filosofa samotného, to jest zírat na pravdu, je podřízeno dobru většímu. Dobro ševce je dělat boty, podle té písne ten dělá to a ten zase tohle, a dohromady tedy je to ten celek. Tak filosof zase rád kouká na pravdu, byl totiž někým vyveden a teď se dívá.

Hejdánek: No, a neexistuje, aby ho něco přimělo k tomu, aby sestoupil zase někam, kde pravdy není, než zájem obce. Ta *polis* právě proto...

Jiný hlas: Chceš říct zájem zákonodárců.

Hejdánek: Cože?

Jiný hlas: Chceš říct zájem zákonodárců.

Hejdánek: Kterí mu vysvětlují, že ještě větší dobro je pracovat pro celek. Aby jednotlivci dovedli pro celek dělati, a aby filosofové pracovali pro obec, říká dál. To znamená, že ta obec je přece jenom to, co je pro toho filosofa víc, než jeho vlastní dobro.

Jiný hlas: Honzo, podívej se, pokud budeš tuhle pasáž chápat takovým způsobem, že filosofové setrvávají nahoře a že teď jim musí zákonodárci vysvětlovat, že mají sestoupit dolů, pak je celá tahle pasáž v protikladu s tím, co se hovoří předtím, že ti filosofové jsou jediní, kteří mají vztah k tomu celku a taky se k němu vztahují, celku té obce.

Hejdánek: No ne, ale on tam říká: my zákonodárci, a tím myslí jako sebe vlastně, protože on...

Jiný hlas: Ne, já říkám, když to bude interpretovat takto. Samozřejmě, tuhle pasáž se musí interpretovat takovým způsobem, že tady se stále hovoří o tom, jak to v té spravedlivé obci bude. Jestli náhodou ti filosofové v té spravedlivé obci nebudou špatně. Jestli ten filosof se nechápe právě... Pokud se filosof bude chápat jako ten, který setrvává jenom nahoře...

Hejdánek: To si neodporuje.

Jiný hlas: To si neodporuje. Pokud se filosof bude chápat jako ten, který bude setrvávat jenom nahoře,

tak by to mohlo vypadat, že když v té spravedlivé obci je donucen sestoupit dolů a vládnout ještě, no tak že bychom mu asi nějak škodili. Ale tady se říká: ne, protože tady je na zřeteli celek. Ale protože už předtím bylo několikrát vysvětleno, že jedině filosof je schopen se k tomu celku vztahovat, tak tady se nejedná o nucení filosofů. To je jako zase tak hypoteticky řečeno celé. Právě o kousíček dál je udělaný závěr z toho. Toto je právě to, když se ten dialog nečte jako dialog s někým. Tady se stále to, co se tady vysvětluje, je v jistém kontextu, je odpovídání na někoho jiného. A on ten závěr řekne: vždyť oni ovládnou z nezbytnosti. Tak mně to potom vysvětlí, rozumíš, já ti ty místa jednotlivé vezmu, dám ti je a teď je vysvětluj.

Hejdánek: Ten kontext z nezbytnosti je to, aby to byla ideální obec, tak jí musí vládnout filosof. Zákonodárcem být filosof. Tudíž my zákonodárci je my filosofové, je ty, kteří potřebujeme, aby vládli, nebyli filosofové, tak se stávají skutečně filosofové. Rozumíš, tady se chce říct jenom to v podstatě, že to přinucení, že... Podívej se, tady se totiž říká hned potom, že ani neublížíme našim filosofům, budeme k nim mluvit spravedlivě, když je budeme nutit, aby pečovali o ostatní a střežili je. To v podstatě znamená to, že kdybychom chápali filosofy jako ty, kteří setrvávají nahoře a nechtějí sestupovat dolů, to by na jednu stranu se tak zdálo, že je chceme nutit a že by se to mohlo zdát nespravedlivé, ale ono to nespravedlivé není právě, jak se tady řekne potom, protože oni vládnou z nezbytnosti. Tady máš ten důležitý argument. To ještě větší dobro je pracovat pro celek, pro obec. A to je ten argument, kterým já dostávám ty filosofy shora dolů. Je tady hlavní argument.

Jiný hlas: Tak podívej se, kdybys tohle tvrdil, tak tady máme filosofy, kteří teda něco milují, milují podle své filosofické přirozenosti. To, co je dělá filosofem, znamená to, že oni milují něco. Ale my, když jim ukážeme, že je tady ještě něco víc, tak oni si to podřídí. Takže filosof není ten, který má na zřeteli právě ten celek, ale jemu něco chybí, tady ještě někdo jiný, kdo ho na to musí upozornit. A kdo to je potom? Na jednu stranu říká, že to je filosof, tak filosof upozorňuje filosofa na to, že je tady ještě něco navíc. Řeč byla o tom, jestli chce filosof vládnout. A neslyšíte v tom, že je schopen nazřít celek? Toto právě nazřít celek ho nikterak netáhne zpátky do jeskyně. To je právě to ještě setrvávání, nazírá celek. A teď je potřeba, aby mu někdo – a tady se teda staví jako zákonodárcem je ten někdo – kdo mu vysvětlí, že když teda zírá na ten celek, no tak ještě větší dobro, než to, co přináší jemu, je, když to přinese celé obci. Ten argument obce tu je, o tom nebudeme diskutovat.

Hejdánek: Teď budeme. A to není argument obce, ale celku.

Jiný hlas: Dobře, tak budeme číst dál.

Hejdánek: No to nemusíme, tak to vylož, co chceš říct, to dokonči tu myšlenku. Chceš říct, že filosof zírá na celek a teď přichází někdo, kdo mu chce říct: pozor, tady je ještě něco dalšího na ten celek, ty na něj nesmíš zírat a ty se o něj musíš starat?

Jiný hlas: Moment, já jsem špatně slyšel. To, co jsem říkal na začátku, na to on přichází sám. Teď se tady vrátím zase, kde hned o odstavec dál, ono by to chtělo jít dál k té scéně: „Avšak pravda má se snad jistě takto: ve které obci mužové k vládě určení mají nejméně chuti vládnouti, ta jest zcela jistě nejlépe a nesvorněji spravována. Ale ta, která dostane vládce opačné, ty, kteří se o to perou, naopak.“ Já si nedovedu představit, že je to hned za těmi filosofy, sice nejsou jmenováni, ale jasně se to na ně vztahuje. Je to v jednom odstavci, v jedné řadě.

Hejdánek: Samozřejmě, že se to na ně vztahuje, ale proč se to na ně vztahuje? Vždyť oni nemilují vládu, oni milují moudrost. A díky tomu, že se vztahují k tomu celku, tak oni jediní o ten celek také pečují.

Jiný hlas: Ano, a to je to, o čem jde. Ale oni nemilují vládu. Ti, co nemají chuť vládnout, to jsou filosofové, a ty mají vládnout, poněvadž taková obec je nejlepší. Ovšemže muži si myslí, že naši chovanci slyšíce toto nás uposlechnou a nebudou chtít střídavě po řadě se účastnit prací v obci, přičemž pak ostatní čas bydlét pospolu v neposkvrněné oblasti. Nemožno právě. Vždyť spravedlivý to dáme úkol jim, mužům spravedlivým. Jistě pak každý z nich bude přistupovat k vládě jako k nezbytnosti, právě naopak než nynější vladaři v jednotlivých obcích, než je skutečnost.

Hejdánek: No počkej, právě jak je skutečnost? Vladaři nepřistupují k té vládě s nějakým odporem,

naopak, oni chtějí...

Jiný hlas: No to je právě naopak než nynější vladaři. To znamená, budou přistupovat s nechutí, poněvadž nynější vladaři s velkou chutí vládnou, kdežto tito naši chovanci, kteří budou teda vyvedeni, budou přistupovat k tomu jako k nezbytnosti. To jest ne s chutí. To je furt ta jedna argumentace.

Hejdánek: Honzo, tady, když je řečeno, že budou právě naopak než nynější vladaři v jednotlivých obcích, ano, neboť je tomu tak, příteli. Jestliže otevřeš mužům určeným k vládě život lepší, než je vláda, jest možno, aby se ti uskutečnila obec dobře spravovaná. To je právě to, a hned je za tím řečeno, že budou bohatí ne zlatem, ale dobrým životem, dobrým a rozumným. Tady se chce říct, „naopak než nynější vladaři“ znamená to, jak už jsem to tady dneska jednou vysvětloval, že ten filosof jde k té vládě v té ideální neboli spravedlivé obci z nezbytnosti. Kdežto tam se hovořilo vždycky o tom, že buď filosof se musí stát vládcem, nebo vládce se musí stát filosofem. A jak k tomu přistupuje vládce? Vládce k tomu přistupuje úplně jinak než z nezbytnosti. U něj to není nezbytnost, ten k tomu přistupuje jinak, protože poznává lepší život. O to se tady jedná. Toto je to, co se chce tím říct. Na třech místech jsem ti četl, že filosof nechce, musí být přesvědčován, že se jedná o větší dobro pro obec, pro celek. Dále je tam ten jasný argument, že nejlepší obec je ta, kde vládnou ti, co nechtějí vládnout, a to se nemyslí nikdo jiný než filosof.

Jiný hlas: Tak mi vysvětlí, proč by teda ten filosof...

Jiný hlas: A na třetím místě se říká, že tento přistupuje k vládě jako ten náš chovanec, čili filosof, jako ten, kdo k ní přistupuje z nezbytnosti právě oproti nynějším vladařům, kteří s chutí. V tom je síla těch argumentů, které říkám já. A já se ti proti tomu snažím ukázat, v tom má být ta podobnost, jenomže tady nejsou vnitřní důvody. V tom je ta argumentace hejdánková, že tu chybí vnitřní důvody, totiž filosofické důvody samy pro tu vládu. Nýbrž jednou je jim ukázáno, že je to dobré pro celek – to jsou vnější důvody – je to dobré pro celek, ale ne dobré pro filosofa. Dobré pro celek, a to je větší dobro, než když je to dobré jen pro jednoho filosofa.

A na druhém místě je ukázáno, že pro obec je nejlépe spravovaná ta, která je spravovaná lidmi, kteří nechtějí vládnout. Zase to znamená, filosof ze své podstaty nechce spravovat obec, nemá k tomu žádné vnitřní filosofické důvody.

Jiný hlas: Ano, ale to tady celou dobu říkáš, já to vím, proti tomu se stavím a celou dobu ti se snažím předvést, že pokud budeš něco takového tvrdit, tak proč by to ten *Platón* tady říkal? To je plné rozporů. Jedna věc a druhá, když si ji vezmu, tak filosof nechce vládnout, má rád jenom zírání nahoru, a najednou se tady někdo objeví, kdo mu řekne: ne, je tady něco většího, čemu se musíš podřídit. Kdo to je, kdo mu to říká, že je tady něco většího? Proč se ten filosof tomu podřídí, a proč, když má nechuť k té vládě, nakonec jde vládnout?

Hejdánek: Tak zaprvé, neříkám, že bych já měl hájit, že tam nejsou rozpory. Rozpory tam jistě jsou. To, že je to *Platón*, neznamena, že není plný rozporů. Ale v tomhle zrovna není, protože jestliže ten filosof... Zaprvé v otázce dobra. Ten filosof musí nahlédnout, když nahlíží celek, že je lépe, aby se věnoval práci pro celek.

Jiný hlas: To je ono právě, to je to místo. Že on to musí nahlédnout, a ne že ho někdo zvnějšku donutí.

Hejdánek: Moment, tady je, že ho donutí. On se musí ztotožnit vnitřně. On musí to, co... To není poznaná nutnost tohleto.

Jiný hlas: No, to není poznaná nutnost, to je něco jiného.

Hejdánek: Jako pro ševce je největší blaho šít boty, pro filosofa je největší blaho milovat moudrost, nahlížet celek. A nechce, jak jsme si ukazovali, nechce ani do jeskyně, když vezmeme ten přírůstek, nechce ani vládnout v obci. Nechce, nechce, nechce – třikrát je to tam.

Honzo, ještě jednou a naposledy ti říkám, je podstatný rozdíl mezi spravedlivou obcí a normální obcí. Samozřejmě ve spravedlivé obci, kde by bylo vyloženo, jaká je přirozenost filosofa, tak tam bylo právě řečeno, že v jeho přirozenosti, v tom, co je mu vlastní, je právě starat se o celek. Já tam ty místa někde ještě našel a mohl bych ti to přečíst.

Tady se v podstatě chce ukázat, jak je to v té normální obci, že v té normální obci samozřejmě filosof stojí stranou, důvody byly řečeny. A proč se tady hovoří o tom nucení? A proč se o filosofovi hovoří, že jsou to lidé, kteří mají nejmenší chuť vládnout, takže ta vláda je nejlepší? No samozřejmě. U filosofa... filosof není dán tím, že by miloval vládu. Právě že filosof miluje moudrost, miluje celek. To je právě ono. A ta vláda je jím nezbytně daná v té spravedlivé obci, ale ne v normální obci. Musíš si uvědomit, že něco jiného je vláda v normální obci a něco jiného ve spravedlivé obci. Ve spravedlivé obci je vláda toho filosofa přímo rozkoš. Ne žádná rozkoš, prostě nemá co dělat a je dána v podstatě v tom, co ten filosof dělá. Rozumíš? Nevím už, co k tomu... Je to jedno, víc se o tom nedohadujeme, nechci to dál rozvádět. Ty pozice jsou jasné.

Jiný hlas: Mně jsou taky jasné pozice, vůči kterým se stavíme. Chtěl jsem jenom říct resumé. *Resumé* by bylo o tom, že jsem chtěl poukázat na jiný způsob výkladu *Platóna*. Na základě tohoto výkladu jsem schopen místa, která se zdají rozporná, ukázat v souladu se základní myšlenkou, která tu je. To je myšlenka filosofa, který se vztahuje k celku, a ten celek odpovídá spravedlnosti. Na sebe to pasuje i v *Sedmé knize*. Pozor na kontext, v kterém se to čte. Nehovoří se tam o filosofovi, hovoří se o někom jiném, a když se tam pak filosofové zahrnou, tak v rámci čeho? Je to v rámci toho, že se hovoří trochu o něčem jiném, než že by filosofové byli stahováni dolů. Když mají za chvíli řečeno, že filosofové přistupují k vládě z nezbytnosti. To jsou jenom takové maličkosti, které v té argumentaci jsou.

Hejdánek: Za to může samozřejmě *Platón*. Řekl jsem na začátku, že ten filosof je nevděčný. *Platón* to postavil takhle: ten filosof se vzdá toho, co sám miluje. A to, co miluje, to je to dobro. Nesmíme zapomenout, že švec miluje děláni bot a také je to dobro pro obec. Ano, když je to v rámci spravedlivé obce. Pro filosofa je dobro dívat se na pravdu, a on se vzdá vlastního dobra. Tam je ten *Platón* tak nevděčný člověk, že člověk se vzdá dobra, a teprve se stane filosofem.

Jiný hlas: Tady je řeč o tom, kdo už je filosof.

Hejdánek: On se vzdá dobra dívat se na pravdu ve jménu většího dobra, které není jeho.

Jiný hlas: Tady máš jedno dobro a ještě větší dobro, to jsou termíny, které filosoficky... to by ten *Platón* prostě létal sem a tam. Tady by si dal dobro, teď má větší dobro a ten filosof...

Hejdánek: To si nevymýšlím. To musíš číst v kontextu, že jemu jde celou dobu o to ukázat, že něco jiného je prospěšnost pro lidi běžné, kteří vidí filosofa jako neužitečného, protože pro ně je prospěšné to, jestli z toho něco mají – hmatatelné, hmotné věci. A pak se začne hovořit o prospěšnosti na úplně jiné rovině, právě jak někteří hovoří na rovině *idejí*.

A tam *Platón* ukázal na tomhle rozporu, o kterém se pořád dohadujete, že obecné mínění je, že filosof je ten, který zírá na pravdu a na dobro. V *Sedmé knize* potom chce ukázat, že i když předtím mluví, že filosof je ten, který tam zírá, a my ho musíme násilím stáhnout dolů, aby se ujal vlády a vládl jako filosof, tak tou *Sedmou knihou* to nepopírá, ale jde na to, že říká: ne, vlastně ten, co jenom zírá na pravdu a nechce jít dolů, tak vlastně filosof není. To jsou ti zbyteční filosofové, o kterých všichni říkají. To je vnitřní rozpor v samotném *Platónovi*.

Jiný hlas: Já si myslím, že to není rozpor, že naopak *Platón* ukazuje, že ty lidi musíme vychovat, aby viděli, že ti, kteří by jenom zírali a nestavěli se k obci, tak jsou už opravdu špatní filosofové.

Jiný hlas: To není filosof. Tak ho chápe ten člověk normální, Honzo, v tom nahlédnutí do toho, že se v něm... teď tu argumentaci... že se musí vztáhnout k obci a pracovat pro obec, pro společné blaho, tak teprve to jsou filosofové. Ještě mu můžu lépe argumentovat přesně, v čem to pomohlo právě na těch příkladech, které jsou předtím uvedeny, že pro normálního člověka je filosof neužitečný. A to je právě ten, který by setrval jenom nahoře. Rozumíš? Právě když *Sókratés*, když *Platón* pojímá filosofa takovýmto způsobem, že filosof je v podstatě vládcem spravedlivé obce, a teď ho bude člověku takovýmto způsobem prezentovat, že filosof není ten, který jenom zírá, ale filosof, který sestupuje také dolů, tak pak si toho člověka může získat.

Jiný hlas: S tím v podstatě souhlasím.

Hejdánek: Podívej se, ten filosof, proč ten filosof miluje jako největší dobro to své koukání? To právě jsme

říkali tenkrát, když zírá celek a sám ví, že celek [nesrozumitelné].

--- (1989-01-30 Jan Kozlík (2)_Kaz b_cleaned.flac) ---

Hejdánek: A pak si ukážeme proč, poněvadž on líčí mýtus. Zároveň však nezbytně vstává z mrtvých. Zbraň sice nezasáhne pravdivého člověka a ten hyne, ale samu pravdu zasáhnout nemůže, protože pravda není v dosahu ničivé vnitrosvětské síly. A tak život v odevzdanosti, říká Patočka, je v určitém smyslu, to je jeho slovo, v určitém smyslu životem věčným.

Jiný hlas: Život v pravdě je životem věčným?

Hejdánek: Život v odevzdanosti pravdě je v určitém smyslu životem věčným. Životem věčným v tom smyslu, že se plně odevzdá, čili už se nemá, a pravda zůstává. Tedy to, čemu se odevzdal, zůstává a je nezasáhnutelné. Já bych skoro řekl, že to je *sofisma*.

No a nyní augustinské vyvrcholení tohoto platonismu. Citát: „Klene se tak společenství těch, kdo v tomto vzdávání a odevzdávání si rozumějí,“ – tady cítíme tak Rádla z *Útěchy* a cítíme tady tu komunitu těch *monád* Husserlových a tak dále – tedy: „Klene se tak společenství těch, kdo v tomto vzdávání a odevzdávání si rozumějí a popíráním oddělených center vytvářejí totéž jednotné společenství odevzdanosti, společenství v oddané službě, které jedince překračuje“ – mimochodem tam je „jedinec překračuje“, to je chyba tisku, čili pokud to máte, tak si to opravte – „které jedince překračuje“.

A Patočka tam mluví doslova o *komunikaci existencí*, o řetězu bytostí a podobně. A pak tam najdeme úplně na závěr kritiku pozitivismu a Husserla, že pominuli podstatnou dimenzi přirozeného světa, tu, která není dána. Já to radši přečtu. Třetí životní pohyb, ten, který je – já pak k tomu přijdu, že to je třetí – který je vůči prvním dvěma ve vazbě spojení a zatlačení, tedy v dialektické vazbě, objevuje se tady podstatná dimenze přirozeného světa, objevuje se podstatná dimenze přirozeného světa, tu, která není dána, uniká v něm i ve vzpomínce, uniká věcné identifikaci – tady jako kdyby nám mluvil z duše – věcné identifikaci, to jest nespředměnitelné. A přece tento svět podstatně podmiňuje. Tuto oblast jak pozitivisté, tak Husserl ve svých popisech a rozbořech přirozeného světa našeho života pominuli. Pokusili jsme se zde poukázat na její základní důležitost, ukázat zároveň, že tu není nic v uvozovkách mystického, nechceme-li mystickým nazvat sám svět a bytí i člověka, tuto světskou bytost v podstatném vztahu k nim. Tak to je závěr, konec toho jeho doslovu po třiatřiceti letech. A i když, no, radši se budu držet svých bodů. Aby bylo jasno, že ono společenství existencí nemá co dělat se společenstvím politickým, a tedy společenstvím obce, mluví Patočka právě o království Božím, poněvadž neví, jak to jinak říct zřejmě. A společenské vztahy znamenající zakotvení v situaci, osvojení toho, co je dáno, a také naše přijetí těmi a tím, do jejichž středu jsme postaveni, když se dostáváme na svět, to náleží podle Patočky k prvnímu pohybu. On tam rozeznává ty tři pohyby, tak to náleží k prvnímu pohybu.

Zatímco *komunikace existencí* je záležitostí pohybu třetího. Tedy není myslitelné tady interpretovat to, když Patočka mluví o té *komunikaci existencí*, že to je ta pravá obec. Je to pravá obec asi v tom smyslu, jako je ta obec Boží u Augustina. Čili tady najednou jsme někde v nějakém tom... Jenže proti tomu se trochu brání Patočka tím, že říká, království Boží už je tady, ale fakticky to tady znamená, že to není ta společnost. Ta společnost v té společenské vazbě. Tam přímo na některém místě říká Patočka něco o redukci na sociální funkci nebo něco takového. To prostě není ono.

Nejvýš pravdivý člověk je ovšem světská bytost, to jsme si četli, ovšem světská ve smyslu toho světa, který už se neskrývá sám před sebou. Musí to být světská bytost, protože jinak by nemělo u Patočky žádného smyslu mluvit o člověku. Pak by nejvýš pravdivý člověk vlastně byl Bůh. Čili Patočkovi jde nanejvýš o toho člověka, ale toho člověka tam musí zachovat, poněvadž tam chce zachovat ten svět. Svět ovšem, který je spasen tím, že se ukáže jako to, co je, a ne, že dále utíká sám od sebe.

Jeho pravdivost, toho člověka, spočívá v tom, že – citát: „žije proto, aby věci byly, ukázaly se tím, čím jsou, a rovněž tak i já a druzí.“ Tedy ten nejvýš pravdivý člověk žije proto, v tom ta pravdivost jeho života spočívá, že žije proto, aby věci byly, ukázaly se tím, čím jsou, a rovněž tak i já a druzí. Dokonce věci jsou na prvním místě. Ke světu náleží, že se nechce vidět a chápat jako to, čím vskutku jest. Pravdivý člověk odkrývá jeho pravou tvář a svět jej proto zahubí. Nicméně pravdivý člověk vstává jakoby z mrtvých,

protože pravdu zahubit nelze. To jest nelze zahubit svět, jak vskutku jest, lze zahubit jenom to jeho falešné sebevědomí lze tedy jenom to falešné svědomí odhalit jako sebeklam. A ovšem s velkým rizikem, to jest, že člověk nasazuje život.

No, tedy synkretické a tedy nelogické spojení několika *mytologumen* tu představuje jakési vyvrcholení Patočkova výkladu. Ale filosoficky něco takového po mém soudu neobstojí a obstát nemůže. Veškerá atraktivita je tady vypůjčená. Filosofická atraktivita není u toho žádná. Navíc to je *de facto* ideologie, která vylučuje samu možnost politické filosofie v našem smyslu, to jest právě tu političnost.

Je to vlastně ideologie, která se odvrací od toho světa stínů, kdybychom se vrátili k Platonově jeskyni. Je to ideologie těch nanejvýš pravdivých lidí, kteří se dali k dispozici, plně se odevzdali pravdě a už u té pravdy zůstali a vytvořili komunitu těch, kteří koukají na tu pravdu. Tam u toho Platona není to riziko, to tam Patočka zabudovává právě v synkrezi s křesťanstvím a s tou tradicí o Ježíšovi.

Ale nevede to ke skutečné politicko-filosofické orientaci ve světě. Vlastně to ten svět nechává zcela sobě samému, jenom ho to zbavuje iluzí o sobě, ale svět zůstává, jak je. Tady vidíme, že to, co představuje jádro křesťanské zvěsti, že se mění vše, je tady relativizováno na změnu jenom povrchní, změnu v sebeuchopení světa, sebeporozumění světa.

Tak to je konec a 10 minut.

Jiný hlas: Ano. Vy jste říkal v posledním odstavci vlastně na adresu Sókrata, že má-li filosofie přesvědčit obec, že filosofie má pro obec podstatný význam, nestačí provokovat a tak dále. A já jsem se chtěl zeptat, už jenom ta samotná formulace: má-li filosofie přesvědčit obec, že filosofie má pro obec podstatný význam... Jako mně to připadá, kdybych byl na té straně obce, který nerozumí té filosofii, jako kdyby prostě se zanášely kukaččí vejčka do cizího hnízda. Proč ta obec má být nakloněna, že teda je to pro ni podstatný význam? Z čeho? Ona filosofická není.

Hejdánek: No, tak proč se opice má stát člověkem? Ta opice je přece zvíře, jak je má zájem na tom stát se člověkem?

No prostě, nebo proč má dítě chodit do školy? To dítě nemá nejmenší zájem chodit do školy. Sice už teď ty děti tak zblblý, že se tam některý těší dokonce.

Jiný hlas: To snad je docela... no ta obec prostě za to nemůže, že je nefilosofická. Tady je otázka, jestli si to vezme na své svědomí ten filosof, že se bude pokoušet tu filosofii nějakým způsobem té obci předat. To bude další věc, o který budeme hovořit, jak dalece může být filosofie popularizovaná a jestli je nějaký rozdíl mezi ezoterickou a egzoterickou filosofií a tak dále.

Hejdánek: No ale to je vážnej problém. No kukaččí hnízdo... ta kukačka tam zanesla něco, že z toho se vylihnou potvora, která postupně vyhazuje ty vlastní mláďata a nechá se krmit jako bumbříček, no a pak odlétne a hotovo. No ale filosofie to nedělá tímto způsobem. Filosofie neinfikuje tu obec tak, že ta obec na to buď zahyne, nebo aspoň důkladně utrpí a jediná výhoda nebo jediné plus bude, že budou další filosofové.

To mně se zdá, že právě to je hlavní problém politické filosofie, že filosofie sama sebe nemůže chápat – a ona si nemůže dovolit udělat to, co ten svět podle Patočky, že by si o sobě dělal iluze. V tu chvíli by přestala být filosofií. Filosofie je potud filosofií, pokud dělá všechno, co je jí vůbec možný v daný situaci dějinný, aby pochopila samu sebe. Samozřejmě to je vždycky limitovaný, ale filosofie si nemůže dovolit zůstat v iluzích, pokud je možný v daný chvíli těm iluzím čelit.

Čili filosofie musí udělat všechno, co je v jejích silách, aby, když už nahlédne, že je možná jenom v obci, tak aby tam nebyla jako parazit. To patří k podstatě filosofického sebeuvědomění v obci. Filosofie si uvědomuje, že není možná mimo obec, nezávisle na obci, stranou obce, jak si představovali mniši, že budou mimo.

Když odejde filosof ze společnosti do ústraní, do *tusculana*, jak se říká po Ciceronovi, tak to je dovoleno jenom dočasně, aby se připravil na další výboje, říká Rádl. Tedy jediné tak, že se potřebuje usebrat, potřebuje to všechno důkladně promyslet, k tomu potřebuje čas a klid, čili odejde do ústraní, no ale to je možný jediné pokud se mu to podaří ospravedlnit tím, že se z toho ústraní vrátí a něco tam vyzískal, něco

může přinést.

No tak já nevím, jak jinak bych... to není kukaččí vejce. Pokud by filosof to dělal a nevěděl o tom, tak je špatnej filosof, protože nereflexuje. Pokud by to dělal a věděl o tom a přesto to dělal, tak je špatnej filosof, protože si nevází sám sebe. Filosof může filosofovat jediné tak, že najde způsob, nejenom jak fakticky té obci sloužit, posloužit tedy, jak být pro ni užitečný, ale jak také tu obec přesvědčit, že to potřebuje.

Jiný hlas: Vy teda, když mluvíte o obci, tak to musíte jako obecně obec a...

Hejdánek: No, tak to je všechno společnost, politickou společnost prostě. Já jsem říkal tomu obec.

Jiný hlas: On myslel přece jenom tu obec jako v takový tý špici nahoře, vládu. No spíš už takovou tu obec, která prostě jako to, abyste tady v rámci obce přesvědčil pár lidí, který budou mít zájem o přednášky.

Jiný hlas: To je málo.

Hejdánek: Není to v rámci obce. No a když přesvědčím jenom pár lidí a ty zrovna jsou ve vládě, tak je to taky málo. Prostě je potřeba pracovat na té společnosti celé, to je tedy ta demokratičnost filosofie postulovaná Rádem. Totiž filosofie musí sice rozumět té filosofii líp než ty lidi ostatní, ale musí něco z té filosofie vnést i do společnosti. Něco takového, co přinejmenším ukáže, že je dobré aspoň být trochu vzdělanější ve filosofii. Že to je dobré pro občana jako občana. Že se nemusí stát filosofem, ale že když něco bude vědět z té filosofie, tak že mu to pomůže v jeho životě individuálním i veřejném a také občanském a politickém.

Jiný hlas: Jo, můžu do toho teda skočit, že když se vezme ta Ústava, tak tam se řeší stejné problémy. To znamená, jestli ta obec, tedy ten lid, má vůbec nějaký vztah k filosofii, protože Adeimantos vznesl tu námitku, že když teda ti filosofové budou těmi vládci, tak většina si myslí, že jsou neužiteční pro obec a všechno to, co on zase na jiný straně jako říká. A ten problém je teda třeba vyřešit. Platón ukáže, kde asi ten problém je, proč si lidi asi tak myslí, a nakonec sám tady říká, já to tady jenom kousek přečtu: „Příteli, dělal jsem jen tak, tuze nežaluj na veřejné mínění.“ Toto říká Sókratés k tomu Adeimantovi: „Lidé budou mít jiné názory, jestliže jim ne s hašteřivou povýšeností, nýbrž vlídným domlouváním a hájením pomlouvané touhy po moudrosti ukážeš, koho myslíš těmi filosofy, a vymezíš, jako právě nyní, jejich povahu i činnost, aby se nedomnívali, že mluvíš o těch, které mají sami na mysli.“ To znamená o těch, kteří jsou neužiteční pro tu společnost.

Takže tady je ukázáno, že Platón dává řešení v tom, že ten filosof sám musí jít a té obci ukázat, co ten filosof je. V podstatě musí jít a v té obci změnit názory těch občanů. On neříká, že by ti občané museli se stát filosofy nebo najít nějaký vztah k té filosofii, ale ti občané by měli pochopit, co opravdu ten filosof je a že pro tu obec je užitečný, že tam má to své místo. Vy jste teď před chvílí říkal, že by teda i ti občané měli nějak k té filosofii, že by měli být i jakoby trochu filosofy. To je taky možné se na to takhle dívat, ale u Platóna je to takovýmto způsobem postavené.

Hejdánek: Ještě protože Platón byl aristokraticky orientovanější, tak tam prostě každému dělá svoje. Že když někdo je strážcem, tak nemá co kafrat do filosofie. Ale je možno být jako tak *pro-filosofem* tedy...

Jiný hlas: Ne být filosofem, ale je možno se trochu popřívzdělat filosoficky. To je možný.

Hejdánek: Ale i to filosofické by pomohlo potom říct, kde je ta jeho vlastní...

Jiný hlas: Vlastně to je jakoby běžná...

Hejdánek: Jistě, jistě. No ale tak je to prostě, to je zvláštní nebezpečí filosofie, ale jinak je to stejné u všech ostatních. Prostě někdo si přečte něco o fyzice a jakmile najde kroužek slepých, tak jednoduše je králem a začne vykládat. Čili tohle může dělat ve filosofii taky, koneckonců u nás jsme toho svědky běžně. Tak to je vždycky nebezpečí, ale i toto nebezpečí nemůže hovořit proti tomu, že podobně jako se nemusejí stát lidé astrofyzikálními kosmology, a přesto je užitečné, když budou vědět aspoň v populární formě, jak vypadá současná diskuse v astrofyzikální kosmologii, tak podobně by měli být trochu informovaní o situaci ve filosofii a mít nějak trošičku vhléd do té věci. Ne o to, aby o tom dovedli kafrat v kavárně, nýbrž aby si to dávali do souvislosti se svým denním životem.

Ta dvojí možnost, že když se napíše nějaká recenze do novin nebo do knížky, v normální společnosti

všecka ta smetánka si přečte recenzi a už se diskutuje. Ale tu knížku si nepřečtou. Někdy to může mít smysl taky, ale důležité je, když vyjde nějaká vážná filosofická knížka, tak aby na jedné straně byla odborná diskuse a na druhé straně, aby veřejnost věděla, že nějaká důležitá knížka vyšla a jak vypadá průběh té odborné diskuse. Ne proto, aby se toho každý účastnil se svým kafráním, ale aby trochu sledoval to, co je důležité.

Samozřejmě, když bude nějaká diskuse o tom, jaký projekt nějaký termojaderný fúze je výhodnější než druhý, tak tam nemá cenu stejně, aby do toho laik kecal. Ale je dobré vědět, že zrovna někde se staví něco takového nebo jaký byly výsledky. To patří k takovému všeobecnému vzdělání a z té filosofie by to mělo být o to důležitější se o to starat, protože ta filosofie je něčím tak blízkým každému člověku, že i lidé, kteří vědí, že nemůžou kafrat do odborných věd, tak si myslí, že takovej přirozený názor jim dovoluje, aby vynášeli soudy. Čili tam právě ta kultivace je nejnaléhavější právě proto, že to je obor každému přístupný jako hospoda a každý si myslí, že k tomu může zaujímat stanovisko. Tak už jen proto, aby věděl, že to je mnohem komplikovanější záležitost. I když výsledek třeba nějaké diskuse může být pochopitelný, tak ta argumentace, že mu uniká, ať si každý uvědomí.

Jiný hlas: Ono ta námitka nebyla ani tak kvůli tomu, jestli by se ten občan měl zabývat filosofií, nebo jako jí nějak přičichnout, ale spíš na to, jestli si pak může dělat ten nárok na to, že když k té filosofii nějak přičichl, tak že má v tom pravdu. Ten člověk si taky musí uvědomit ty meze v tom.

Hejdánek: No no, a to je jako ve všem ostatním, takže to nebezpečí je jen v tom, že každý, kdo si uvědomuje, že nemůže kafrat do záležitostí, kterejm nerozumí, tak tady má možnost do toho kafrat, protože je to obor, v kterým každý má nějaké představy, nějaké předpojetí, nějaké předsudky a myslí si, že už něco o tom ví. Tím spíše je potřeba tady tu popularizaci dělat.

Jiný hlas: No a ještě k tomu Sokratovi, vy jste tam zmínil, že on není tou osobou veřejnou, ale že je osobou soukromou, a to na základě toho, že vidí, že kdyby na té veřejnosti vystupoval jako filosof, tak by se toho vysokého věku nedožil.

Hejdánek: Kdyby na veřejnosti vystupoval jako filosof – kdyby na veřejnosti vystupoval jako politik! Kdyby měl veřejné funkce.

Jiný hlas: No, ale vystupoval by tam jako filosof v uvozovkách...

Hejdánek: Jistě, ale ten důraz je na tom, že by vystupoval ve veřejných funkcích. Jako filosof vystupoval i tak.

Jiný hlas: No ano, tak jsem myslel, že by to bylo... To je právě otázka, protože on třeba zase v Ústavě na tom jednom místě poukazuje na to, že – a já to zase tady ocituji – „a tak jen málo lidí se stane čelný této společnosti“, to znamená té filosofické, „a okusí, jak sladký a blažený jest tento statek; a však na druhé straně dostatečně uvidí šílené počínání velkého množství i to, že takřka nikdo nekoná v politice nic zdravého a že není spojení, s jehož podporou by kdo mohl jít na pomoc věci spravedlivé a sám bez pohromy vyváznouti, nýbrž bude mu jako když člověk upadne mezi litou zvěř; protože nebude chtít spolu s ostatními se dopouštět bezpráví a na druhé straně sám jediný nestačí odolávat všem divokosti, uvidí, že by předčasně zahynul, tak prokáže se neužitečným jak sobě, tak ostatním. Toto všechno rozumem uváží, žije v tichosti a koná své dílo, jako když za bouře odstoupí do přístřeší před prachem a deštěm hnaným od větru a dívá se, jak ostatní se brodí v nezákonnosti. Tu je rád, jestliže sám prožije tento život poměrně čist od bezpráví a bezbožných skutků a při odchodu z něho odejde s krásnou nadějí pokojně a usmířen.“ A ten proti němu říká: „A však to neodchází vykonat věc jistě nikoli nejmenší.“ On říká: „Ani největší.“

Tedy je tady ta věc, že ten Platón – teď vypustím toho Sokrata, třeba vy jste to postavil celé na Sokratovi, Platóna jste pouze zmínil – toto tedy říká také Sokratés, ale je otázkou, nakolik je to Sokratův názor. Ale tady nelze říci, že by se s tím Platón ztotožnil, s tím, že by ten filosof měl odejít do ústraní a nekafrat do těch věcí politických, že by neměl vystupovat na té politické scéně. On si ten člověk ten život uchrání, ale nevykoná tu věc největší. To znamená, že nenalezne tu správnou obec, v které by našel to své uplatnění. Hejdánek: Ono, vy hájíte Platóna. I kdybyste hájil Sokrata, to je jedno, prostě ten názor tam je takovýhle.

Já jsem polemizoval s tím názorem, ne jestli ho někdo drží, mně je to jedno. To víme, že Platón tam má kde co a dává do huby jednou Sokratovi, jednou Protagoovi, jednou komu jinému. Já jsem chtěl ukázat, že tady je to zpochybněno, že by se toho mělo držet, že by ten filosof měl odejít z toho veřejného života. Já jsem pochopil z vašeho výkladu, že ukazujete na Sokratovi, že on z toho politického života odstupuje, protože se bojí. Ale vždyť Sokratés přece sám se nebál.

Vždyť já jsem tam říkal, že to je také ironie a že on tam zároveň říká, že by samozřejmě nemohl se dožít takového věku, kdyby byl činný ve veřejných funkcích, a přitom zároveň tam má soupis, co všechno dělal. Já jsem to Sokratovi nevytýkal, já jsem to uvedl jako určitý názor, kterež je živý stále. Je spousta lidí, kteří jsou přesvědčeni, že je třeba si nešpinit ruce s politikou. No tak je otázka jednak o osvětové práci ty lidi přesvědčovat, ale mně tady šlo konkrétně o filosofy. Jestli filosofové si mohou legitimně dovolit se stáhnout z politiky. A ta teze moje je, že nemohou. A jestli to říkal Platón takhle, nebo Aristotelés jinak a Sokratés před ním ještě jinak, to není to nejdůležitější, kdo a jak, nýbrž ten názor sám je neudržitelný filosoficky. A jestliže je tady takto řečen – ať to říká Sokratés třeba a Platón se s tím neztotožňuje, nebo to říká Sokratés a Platón se s tím ztotožňuje, to je jiná záležitost, to je interpretace – ale ten názor sám je filosoficky nepřijatelný a nemůže obstát. To je prostě to, co jsem chtěl říkat, nikoliv vykládat staré texty. Tam je možno říkat ledacos, ale důležité tady je, že filosof, jestliže jednou nahlédne, že jako filosof, který chce *nota bene* ještě zasvětit celý svůj život, zanedbávat své jiné záležitosti – říká tam vysloveně Sokratés, že zanedbával spoustu svých soukromých záležitostí, své řemeslo a všechno tohleto dělal jenom proto, aby furt mohl jako střech sedět na tom koni, na té obci – no tak ten filosof musí mít pro to nějaké zdůvodnění.

Tam ještě ta situace byla taková, že on filosofoval soukromě. Teď se k tomu dostaneme, že základní otázka politické filosofie je, jestli si může filosof dovolit se nechat platit za svou filosofii. A pokud ano, poněvadž je to běžné, to se stalo zvykem ve všech vzdělaných národech a ve všech kultivovaných zemích, že existují profesury filosofie, existují ústavy filosofické, no tak za jakých okolností? Na jedné straně teda, že si nesmí nechat předpisovat, co má dělat, takový filosof, když už je placený. A za druhé, on přece sám před sebou si musí zodpovědět otázku, jestli vůbec se za to může nechat platit, jestli to, co dělá, opravdu za to stojí tu obec. Proč mají platit?

Jiný hlas: Vy byste tu otázku položili každému hostu tady.

Hejdánek: Já tedy nevím, já nemám dost kontrolu, kolik si tím vyděláváte, ale každopádně ještě o několik let zpátky si vydělával každej dost, teď je to takové hubenější. Ale jde o to, rozumíte, já přišel do ústavu, já nevěděl, jak to tam chodí, měl jsem nějaké tuchy přibližné, něco se prolákne, a já tam přišel a byl jsem strašlivě nervózní. Tam byli všechno lidi, kteří deset i více let měli knihy všechny po ruce, čas, platili je za to, že studují filosofii. A já to dělal ve volných chvílích dvě, tři, čtyři hodiny denně ráno, než jsem šel do práce, poněvadž jindy nebyl klid. Tak já musel být strašně zaostalej. Tak jsem si říkal: „Jak to doženu?“ Tak jsem nanosil knihy a začal číst jak blbej furt. A pak jsem zjistil, že oni tam jsou třeba deset patnáct let a oni napíšu do seznamu prací, co publikovali za rok, dva články do *Rudýho práva*. Právě ten, kdo tohleto tam dal, jsem viděl, tak ten se pak stal po Richtovi tím šéfem toho filosofického oddělení. Jafůrek. To je ta... jak může filosof dopustit?

Jiný hlas: Třeba se teprve učil německy nebo...

Hejdánek: Německy určitě ne, poněvadž tenkrát Tominovi řekl, když Tomin říkal: „A dělá tady někdo Aristotela na filosofickém ústavě?“ Podívejte se na to, jo. No a Jafůrek mu řekl pateticky: „Kdybych se dověděl, že někdo studuje Aristotela doma po večerech soukromě, tak ho vyrazím!“ Tohle řekl Jafůrek v roce, kolik to bylo, 69, 70, 71 možná, tak někde v týhle době. Když se Tomin vrátil z Havaje jako hostující profesor, že jo, tam byl, a vrátil se sem a teď zjistil, že ho vyrazili ze stipendia, tedy z aspirantského místa na fakultě, tak se šel ptát na fakultu, samozřejmě i Machovec byl vyraženej a kdekdo, takže nepadalo v úvahu, aby tam šel zpátky, tak šel do filosofického ústavu a takhle mluvil dvakrát nebo třikrát s tím...

Jiný hlas: Hele, můžete... ano. Tak tedy ty věci tady, ty dva přístupy, ten Sokratův a potom ten Patočkův.

Hejdánek: Ano, v obojí v zjednodušené, takříkajíc idealizované podobě. Ani bych nechtěl tady něco říkat

o Sokratovi a o Patočkovi. Mně jde jen o ty koncepce.

Jiný hlas: Ano, ale přesto, než začneme ty koncepce kritizovat ze základních nějakých pozic, jako bude třeba pojetí pravdy, tak se mně zdá, že by se mělo ukázat nebo rád bych ukázal na to, co se mně jeví jako chyba uvnitř těch vlastních názorů Sokratových a Patočkových. A tu se mně zdá, že Patočka ještě víc, ještě méně než Sokrates se zabývá otázkou toho, že každý filosof je také občan. A teďka, že z toho vyplývá přeci povinnost, že buďto je to schizofrenie, nebo je to potřeba nějak integrovat. U toho Sokrata je to reflektováno, to není ani u něj, přičemž u Sokrata se tomu nedivíme, ale u Patočky je to horší, tam by to tedy mělo být už, tam by ten pohled už tam měl být. Každopádně ale u toho Sokrata je to alespoň vidět na tom vyprávění a na tom jeho jednání, že jako občan byl voják, jako občan člen té rady, člen rady, a nakonec jako občan poslechl zákon obce. Nicméně jak se to slučuje být občan a filosof, nikde neříká. U toho Patočky tam to vůbec chybí a tam je to ale chyba, která potom má nebo se odráží v jiných sférách, to bychom mluvili o Patočkovi. Chci mluvit o problému. Neboť to, že se nereflektuje ta *personální unie* v jednom člověku, občan a filosof, vede napořád k tomu, že se spousta lidí domnívá, že je možnost se jako boholid nebo jako pravý člověk nebo jako filosof vyčlenit, nebýt občan, nýbrž být jenom služebník obce tím, že jsem filosof, a nebo raději pravý člověk. Zatímco kdyby si bejvali jenom tuhle otázku položili, tak by se přeci ukázalo, že nemá-li to zůstat jako dvě rozdílné funkce v člověku, tak to těžiště problému se přeci přesunuje do toho, jak to integrovat. To by pak byla ta nejtěžší filosofická práce. Ne to, že na jedné straně si pěstuju uvidění nebo otevřenost k tomu, jak vidět, jak to je proti zdání, nýbrž jak spojím to, že jsem zároveň občan zasazený do kontextu a zároveň filosof. Už tam, aniž bych vycházel z jiné koncepce pravdy a z jiné koncepce skutečnosti, už tam by se přeci ukázalo, jak tohleto rozdělení je jenom částečně pravdivé a zároveň kde je problém jako posunut směrem k té odpovědnosti, politický odpovědnosti. Ale politický odpovědnosti jako filosof, ne politické odpovědnosti jakožto filosofa a politické odpovědnosti jako občan, nebo politické odpovědnosti jakožto filosofa jenom tím, že ukazuju obci, jak je. Nýbrž právě nejtěžší filosofická práce jakožto filosofa je, jak budou filosof a občan v integrované podobě.

Hejdánek: Ano, my přijdeme k tomu, že to řešení není snadný proto, že obec je vždycky nějakým způsobem spjata s mocí, s integrací moci. A jestli něco ze své nejvlastnější podstaty v lidské společnosti nechce být viděno jako to, co jest, tak to je násilí. To je hrubá fyzická moc. A proto tím nejzákladnějším, aspoň po mém soudu, tím nejzákladnějším zdrojem toho, proč svět, respektive co jím vládne, se snaží utéct před svým vlastním obrazem, je ta spjatost obce, politické společnosti s mocí. Pak to může přecházet do jiných oblastí, ale to je to základní. No a teď to je ten problém, kterému je filosof nutně vystaven – ale to, jak říkám, k tomu přijdeme příště –, že kdykoliv se dostane do konfliktu s obcí, tak vždycky se do toho nějakým způsobem zaplete moc a ta moc se přímo svou vlastní bytostnou podstatou cítí a musí cítit pravou filosofii ohrožena.

A teď ta moc pracuje v té společnosti politické tak, aby tu filosofii buď ohnula, či zlomila, anebo likvidovala.

Jiný hlas: Ano, ale problém je i *vice versa*, protože problém je i obrácený, a to v tom smyslu, že filosof, který se nebude stavět jenom jako stranou stojící filosof, který podává světu obraz, jak skutečně je, ale který potom bude zároveň chtít být i občan, jakožto občan filosof a jakožto filosof taky občan, stojí v tom styku, dotyku s mocí ještě v tom druhém a závažnějším a složitějším slova smyslu, a totiž v tom, že nějakým způsobem vždycky musí i on té moci použít.